

ІНТЕРАКТИВНІ МЕТОДИ НАВЧАННЯ У ВИКЛАДАННІ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ ЯК ІНОЗЕМНОЇ

Анотація. У статті розглянуто інтерактивні методи навчання української мови як іноземної та ефективність їх використання на заняттях. Зосереджено увагу на ігрових вправах, рольових іграх та методи кейс-стаді, які сприяють кращому засвоєнню нового матеріалу та допомагають сформувати вміння і навички комунікації іноземною мовою у різних життєвих ситуаціях. У статті йдеться про те, що ігрові вправи доречно використовувати на підсумкових заняттях для практикування, поглиблення чи повторення навчального матеріалу. Розглянуто особливості рольових ігор та їхній вплив на формування у студентів здатності налагоджувати комунікацію в іншомовному середовищі. Зазначено, що метод кейс-стаді сприяє формуванню навичок спілкування іноземною мовою у сфері професійної діяльності, а також виявляє особисті якості студента.

Ключові слова: українська мова як іноземна, інтерактивні методи навчання, ігрові вправи, рольові ігри, кейс-стаді.

Svitlyk Myroslava

Uzhhorod National University

INTERACTIVE METHODS IN TEACHING UKRAINIAN AS A FOREIGN LANGUAGE

Summary. The article deals with interactive methods of teaching Ukrainian as a foreign language and the efficiency of their use in class. The author focuses on games, role plays and the case study method, as well as their ability to facilitate the mastery of the new material, to form communicative skills in a foreign language in various real-life situations. This scientific study substantiates the fact that games provide for the improvement of communicative skills in a foreign language in close to real life situations. The game as an active method of instruction attracts almost all students in the group, facilitates their communication, reproduction and interpretation of the studied material. The author claims that games should be used in final classes to practise, deepen and revise the studied material. The article also analyses role plays modelling reality in its most essential features as well as their influence on the development of monologic and dialogic communication. Application of this method during classes in Ukrainian as a foreign language trains students to set up communication in a foreign environment and helps them cooperate with a partner. However, the author emphasises that the modelled situation should be natural, topical and exciting for the student, it ought to be connected to their everyday life and the tasks they have to do in their educational and professional environment. Furthermore, the article presents the case study method whose application presupposes the students' understanding of a real-life situation, its discussion and analysis, as well as obligatory settlement of a particular problem. Application of this method not only facilitates the formation of communicative skills in a foreign language in a particular sphere of professional activity, but also helps students manifest themselves in various situations.

Keywords: Ukrainian as a foreign language, interactive training methods, games, role plays, case study.

Постановка проблеми. Глобалізаційні та інтеграційні процеси є невід'ємною частиною сучасного життя. Вони характерні також для вітчизняної освіти, оскільки для викладачів та студентів зараз створено умови для академічної мобільності. Як наслідок, українські студенти беруть участь у численних стажуваннях та різних програмах обміну закордоном. Натомість в Україні щороку приїжджають тисячі іноземців для здобуття вищої освіти у вітчизняних закладах освіти.

Важливим аспектом підготовки іноземних студентів є викладання української мови, метою вивчення якої є формування у студентів необхідних знань та умінь у всіх видах мовленнєвої діяльності – читанні, аудіюванні, усному та писемному мовленні.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Ключовим питанням викладання української мови як іноземної є пошук ефективних методів навчання, які б сприяли розумінню, стійкому засвоєнню нових знань та вмінню вільно оперувати мовним матеріалом. Методиці викладання української мови як іноземної присвячені численні дослідження українських учених, зокре-

ма це праці Л. Антоніва, Д. Мазурик, З. Мацюк, Б. Сокола, Г. Швець та багатьох ін.

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми. Однак досі залишається важливим питання відбору тих методів роботи, які надають можливість викладачам мови підвищити ефективність навчального процесу і рівень знань студентів. Тому актуальність теми визначається вагомістю проблеми вибору методичного напрямку та ефективного підходу при викладанні української мови як іноземної. **Метою дослідження** є пошук ефективних підходів у викладанні української мови як іноземної у вищій школі. Реалізація цього завдання здійснюється через розгляд інтерактивних методів навчання та особливостей їх використання в навчальному процесі.

Виклад основного матеріалу. Серед різноманітних методів та прийомів навчання чільне місце посідають інтерактивні методи викладання, оскільки суттєво підвищують результативність навчального процесу. Вони створюють комфортні умови для навчання, урізноманітнюють освітній процес, зацікавлюють та мотивують студентів. Завдяки використанню інтерактивних методів суттєво покращується ефективність на-

вчання, адже студенти значно краще засвоюють та запам'ятовують нові знання, здатні застосувати їх на практиці.

До інтерактивних методів навчання відносять: дебати, дискусії, мозкові штурми, ігрові вправи, кейс-стаді та ін. Особливістю використання цих методів є те, що в навчальний процес на паритетних умовах залучаються усі його учасники – і викладач, і студенти, а на занятті панує атмосфера взаємодопомоги та кооперації, де кожен робить свій індивідуальний внесок, ділиться знаннями, ідеями, досвідом.

Сучасний процес вивчення української мови як іноземної важко уявити без гри, у тому числі без рольової гри, яка сприяє удосконаленню насамперед мовленнєвих умінь студента, а також здатна розвивати такі навички, як аудіювання, читання та письмо. Гра забезпечує формування й удосконалення умінь і навичок комунікації іноземною мовою у близьких до реальних ситуаціях [4, с. 99]. Як активний метод навчання, вона залучає практично всіх студентів групи (обов'язково – на добровільній основі), стимулює їх до спілкування, відтворення та інтерпретації вивченого матеріалу.

Ігрові вправи – це діяльність, що вимагає використання набутих раніше знань, мовленнєвих умінь і навичок у нових зв'язках та обставинах. Найчастіше вони використовуються на підсумкових заняттях, коли є потреба перевірити рівень засвоєння знань, а також для практикування, поглиблення, повторення навчального матеріалу. На заняттях із української мови як іноземної використання ігрових вправ дозволяє перевірити та закріпити знання як із лексики, так і з граматики.

До прикладу, у грі «Купуємо продукти» учасники отримують завдання поділити назви товарів відповідно до відділів, у яких вони можуть це придбати. Під час гри «Готуємо улюблену страву» студенти активно використовують лексику з теми «Їжа», повторюють знахідний та родовий відмінки, а також теперішній час дієслів. Після вивчення теми «Людина. Будова тіла» можна підготувати малюнки з анатомічною будовою тіла. Завдання для студентів – знайти й надписати якомога більше частин тіла або органів, при цьому оцінюється не лише кількість слів, але й їх правильне написання. Це завдання може виконуватися як індивідуально, так і в парах або невеликих групах.

Одним із різновидів дидактичної гри є рольові ігри, використання яких допомагає розвинути монологічне й діалогічне мовлення та здатне розв'язати певні мовні проблеми: знання відповідної лексики, термінології, засвоєння максимального обсягу мовленнєвих моделей, вміння грамотно висловлювати свої думки відповідно до мовних норм [3, с. 51]. Рольову гру можна розглядати як точну схему спілкування, що моделює дійсність в її найбільш істотних рисах, оскільки вона є максимально наближеною до реального мовного спілкування з властивими йому ознаками: емоційністю, спонтанністю, цілеспрямованістю мовного впливу [1].

Участь у рольових іграх допомагає студентам пропрацювати конкретну життєву ситуацію, вчить налагоджувати комунікацію в іншомовному середовищі з певними культурними

та суспільними установками. Саме тому важливо, щоб змодельована ситуація була природною, актуальною та затребуваною для студентів, безпосередньо стосувалася їхнього повсякденного життя, завдань, які їм доводиться вирішувати в навчально-професійному середовищі.

На заняттях із української мови як іноземної студентам пропонується взяти участь у моделюванні різних життєвих ситуацій. При цьому вони отримують детальний опис обставин та допоміжні матеріали, які допомагають їм увійти в роль. Найчастіше студенти розігрують діалоги та невеликі сценки – у магазині, у кав'ярні, у транспорті, у деканаті, на прийомі у лікаря та багато інших. Наприклад, викладач пропонує змодельовати ситуацію, у якій один студент повинен спитати, а інший – пояснити маршрут від точки «А» до точки «Б». При цьому студенти мають мапу із зображенням відомої їм локації. Таке завдання актуалізує знання етикетних формул, прислівників, дієслів, а також спонукає студентів продемонструвати особистісні якості, які допомагають їм знайти взаємодію з партнером.

Ще одним інтерактивним методом викладання є кейс-стаді, повсюдне поширення якого у світі почалося в 70-х – 80-х роках ХХ століття. Цей метод сприяє кращому розумінню теорії, вчить аналізувати та розв'язувати проблеми. Він може застосовуватися для організації, стимулювання та мотивації навчального процесу, його контролю та самоконтролю.

У перекладі з англійської мови «кейс» – це випадок, «кейс-стаді» – навчальний випадок. Класичним є визначення поняття «кейс-стаді» як опис ситуації, що реально існувала. У загальному вигляді кейс охоплює такі компоненти: опис ситуації; наявність конфлікту інтересів або проблеми; наявність кількох альтернативних варіантів вирішення [2, с. 8].

Кейс-стаді – метод активного навчання, застосування якого передбачає осмислення студентами реальної життєвої ситуації, її обговорення й аналіз, а також обов'язкове вирішення складної й добре замаскованої проблеми. Опис цієї ситуації одночасно відображає не тільки певну практичну проблему, але й актуалізує визначений комплекс знань, який необхідно засвоїти для її вирішення. Хороший кейс має бути коротким і містити необхідну статистичну інформацію.

Основними характеристиками методу кейс-стаді є те, що: 1) він дозволяє освоювати значні обсяги знання та формує більш складні навички роботи з інформацією; 2) головний акцент у навчанні переноситься не на оволодіння готовими знаннями, а на такій переорганізації навчального процесу, щоб знання добувалося, вироблялося студентом самостійно і в комунікації з викладачем, і зі своїми колегами; 3) він вирішує базову проблему освіти – співвідношення теорії і практики у бік практики [5, с. 49–53].

Доцільність використання кейс-стаді на заняттях із української мови як іноземної зумовлена тим, що цей метод здійснює практико-орієнтоване навчання іноземній мові й передбачає розвиток навичок говоріння, читання й аналізу тексту, запам'ятовування нових слів, колективного обговорення ситуації та індивідуального формулювання висновків іноземною мовою [7, с. 208].

Слід зазначити, що застосування методу кейс-стаді вимагає володіння на досить високому рівні фонетикою, лексикою й граматику іноземної мови та всіма видами мовленнєвої діяльності – читанням, говорінням, аудіюванням і письмом. Тому цей метод варто використовувати у роботі зі студентами у процесі формування професійно зорієнтованого мовлення.

Проблемною ситуацією на занятті з української мови як іноземної для студентів-медиків старших курсів може бути завдання встановити діагноз. Попередньо викладач готує картку хворого, що містить анамнез та результати всіх необхідних оглядів і обстежень. При цьому слід пам'ятати, що формулювання проблеми повинно бути в рамках вивченої лексичної теми з української мови як іноземної, а її опис має містити різноманітні автентичні матеріали. Після цього студентам пропонується провести консиліум, а саме – обговорення пропонованого кейса з подальшим формулюванням висновків. У кінці завдання студенти повинні не просто визначити діагноз хворого, а й обґрунтувати його.

Зазначимо, що важливою складовою частиною організаційної структури кейс-методу є його тимчасова структура, яка, до прикладу, може бути такою:

✓ перший етап, пов'язаний з введенням тих, кого навчають, у проблему та самостійну роботу з кейсом, може складати 10-15 хвилин;

✓ другий етап, орієнтований на введення їх у проблему та аудиторну роботу, складає 5-10 хвилин;

✓ третій етап, у процесі якого йде індивідуальна та групова робота студентів чи їхня робота у підгрупах, складає 30-35 хвилин;

✓ четвертий етап, що визначає групову дискусію, займає 20-25 хвилин;

✓ п'ятий етап, у процесі якого підбиваються підсумки щодо вирішення проблеми та оцінювання студентів, займає 15-20 хвилин [6, с. 10–12].

Висновки і пропозиції. Отже, використання ігрових вправ на заняттях із української мови як іноземної сприяє засвоєнню мовного матеріалу та формуванню комунікативних умінь. Моделювання певних життєвих ситуацій під час рольових ігор допомагає студентам подолати бар'єри, що стоять на заваді успішній комунікації. Використання ж кейс-стаді при вивченні української мови як іноземної сприяє формуванню професійно зорієнтованого мовлення, оскільки робота з проблемною ситуацією не тільки актуалізує теоретичні знання, а й сприяє їх використанню на практиці. Крім цього, студенти вчаться працювати в команді, комунікувати між собою, аргументувати й відстоювати власну позицію. З огляду на зазначене, перспективу подальших досліджень вбачаємо у глибшому вивченні ролі інтерактивних методів у викладанні української мови як іноземної.

Список літератури:

1. Єфімова О.М. Рольові ігри в методиці викладання англійської мови. URL: <http://confesp.fl.kpi.ua/ru/node/1140> (дата звернення: 27.03.2019).
2. Зданевич Л. Використання кейс-стаді як інтерактивного методу взаємодії в процесі підготовки майбутніх вихователів. *Молодь і ринок*. 2014. № 11(118). С. 6–10.
3. Палінська О. Рольові ігри на заняттях з української мови як іноземної. *Теорія і практика викладання української мови як іноземної*. 2015. Вип. 11. С. 50–56.
4. П'яст Н.Й. Використання інтерактивних методів на заняттях з української мови (за професійним спрямуванням). *Вісник Вінницького політехнічного інституту*. 2010. № 1. С. 98–102.
5. Сурмін Ю.П. Кейс-стаді: архітектура і можливості. Київ: Навчально-методичний центр «Консорціум із удосконалення менеджмент-освіти в Україні», 2012. 336 с.
6. Сурмін Ю.П., Сидоренко О.І. Створення кейса : Практичні поради. Київ : Навчально-методичний центр «Консорціум із удосконалення менеджмент-освіти в Україні», 2012. 48 с.
7. Шовкопляс О.І. Використання кейс-методу в процесі професійно-орієнтованого навчання англійської мови у вузі. *Вісник Луганського національного університету імені Тараса Шевченка. Філологічні науки*. 2013. № 14(2). С. 207–212. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/vluf_2013_14%282%29__38 (дата звернення: 27.03.2019).

References:

1. Yefimova O.M. Rolovi ihry v metodytsi vykladannia anhliiskoi movy [Role plays in the methodology of teaching English]. Available at: <http://confesp.fl.kpi.ua/ru/node/1140> (accessed 27 March 2019).
2. Zdanevych L. (2014). Vykorystannia keis-stadi yak interaktyvnoho metodu vzaiemodii v protsesi pidhotovky maibutnix vykhovateliv [Application of case study as an interactive method of interaction in the process of training educators-to-be]. *Molod i rynek*, no. 11(118), pp. 6–10.
3. Palinska O. (2015). Rolovi ihry na zaniattiakh z ukrainskoi movy yak inozemnoi. [Role plays during classes in Ukrainian as a foreign language]. *Teoriia i praktyka vykladannia ukrainskoi movy yak inozemnoimnoi*, vol. 11, pp. 50–56.
4. Piast N.Y. (2010). Vykorystannia interaktyvnykh metodiv na zaniattiakh z ukrainskoi movy (za profesiinym spriamuvanniam) [Application of interactive methods during classes in professionally-oriented Ukrainian language]. *Visnyk Vinnytskoho politekhnichnoho instytutu*, no. 1, pp. 98–102.
5. Surmin Yu.P. (2012). Keis-stadi: arkhitektura i mozhlyvosti [Case study: architecture and opportunities]. Kyiv : Navchalno-metodychnyi tsentr «Konsortsium iz udoskonalennia menedzhment-osvity v Ukraini». (in Ukrainian)
6. Surmin Yu.P., Sydorenko O.I. (2012). Stvorennia keisa: Praktychni porady [Formation of a case: Practical advice]. Kyiv : Navchalno-metodychnyi tsentr «Konsortsium iz udoskonalennia menedzhment-osvity v Ukraini». (in Ukrainian)
7. Shovkopliias O.I. (2013). Vykorystannia keis-metodu v protsesi profesiino-orientovanoho navchannia anhliiskii movi u vuzi [Application of case study method in the process of professionally-oriented teaching of English at a higher educational establishment]. *Visnyk Luhanskoho natsionalnoho universytetu imeni Tarasa Shevchenka. Filolohichni nauky*, no. 14 (2), pp. 207–212. Available at: http://nbuv.gov.ua/UJRN/vluf_2013_14%282%29__38 (accessed 27 March 2019).